Покращення навчання та нейронна стимуляція**. 5. Мацунага Н.** (2016) Традиційна музика і терапія аутизму в Японії. Токіо: Видавництво Токійського університету. **6. Таут М.** (2005) Ритм, музика і мозок: Наукові основи та клінічне застосування. Нью-Йорк: Роутледж.**7**. **Тучек Г.** (2019) Музикотерапія в дитячих реабілітаційних центрах. Відень: Австрійський медичний журнал. **8. Кертіс С.** (2012) Музикотерапія і соціальна справедливість. Оксфорд: Видавництво Оксфордського університету.

**References:**

**1. Kvitka N.** (2011) Muzykoterapiia dlia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v zakladakh doshkilnoho typu. Kyiv: Pedahohichna dumka. **2. Sacks O.** (2007) Musicophilia: Tales of Music and the Brain. New York: Knopf. **3**. Altenmüller M. (2013) Neuroscience and Music: Implications for Therapy. Berlin: Springer. **4. Rauscher F.** (1993) The Mozart Effect: Enhanced Learning and Neural Stimulation. Nature. **5. Matsunaga N.** (2016) Traditional Music and Autism Therapy in Japan. Tokyo: University of Tokyo Press. **6. Thaut M.** (2005) Rhythm, Music, and the Brain: Scientific Foundations and Clinical Applications. New York: Routledge. **7. Tucek G.** (2019) Music Therapy in Pediatric Rehabilitation Centers. Vienna: Austrian Medical Journal. **8. Curtis S.** (2012) Music Therapy and Social Justice. Oxford: Oxford University Press.

**TARASIUK, B. ANALYSIS OF SCIENTIFIC APPROACHES TO THE USE OF MUSICAL INSTRUMENTS IN CORRECTIONAL WORK WITH CHILDREN WITH PSYCHOPHYSICAL DEVELOPMENT DISORDERS.**

The article presents an analysis of scientific approaches to the use of musical instruments in correctional work with children with psychophysical development disorders. It describes studies on the impact of music therapy on the development of cognitive, speech, emotional, and motor skills in children with special educational needs. The main scientific approaches to music therapy in Ukraine and abroad are identified, and the results of existing empirical studies on the effectiveness of this method in working with children with mental development delays, autism spectrum disorders, cerebral palsy, and speech impairments are analyzed. The article discusses the specifics of selecting musical instruments according to the categories of developmental disorders and presents practical aspects of their application. Special attention is given to the role of music therapy in wartime Ukraine as a means of psychological support and socialization of children. The prospects for further research in the field of music therapy are outlined, including the integration of this method into the system of inclusive education and rehabilitation programs.

Keywords**:** music therapy, special education, children with psychophysical development disorders, musical instruments, autism, cerebral palsy, speech impairments, cognitive development, inclusive education, psycho-emotional rehabilitation.

**DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.26**
**УДК 159.9.07 : 159.000.00**

***К.К. Тетеря***
***kostiantyn.teteria@icloud.com***
***htpps//:orsid.org/0009-0000-7125-2131***

# ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЛОНГОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Стаття присвячена сучасному розумінню поняття психологічного супроводу в психологічній науці, , визначенню його елементів, основних завдань в залежності від виду та напрямку спрямованості. Методом теоретичного аналізу розглядаються різні підходи вітчизняних вчених щодо поняття психологічного супроводу, його принципів. Психологічний супровід складається з таких елементів як діагностика, відбір і застосування методичних засобів, аналіз проміжних і кінцевих результатів роботи. Психологічний супровід регулюється рядом принципів, які включають в себе пріоритет інтересів клієнта, безперервність, мультидисциплінарність, формування єдиного ставлення до клієнта зі сторони всіх учасників супроводу, постійний інформаційний обмін між ними з чітким усвідомленням своєї частини діяльності і ліній взаємодії. В статті наводяться особливості психологічного супроводу розвитку особистості та наголошується на вкрай необхідним, в умовах сучасних бойових дій, дослідженням психологічного супроводу осіб з набутим травмісним досвідом. Стаття може бути корисною для практичних психологів лікувальних та навчальних закладів.

*Ключові слова:* супровід, психологічний супровід, психолого-педагогічний супровід, соціально-психологічний супровід, психологічна реабілітація, система супроводу, класифікація супроводу, концепція супроводу.

**Постановка проблеми.** Психологічні проблеми особистості можуть породжуватись різними чинниками, що дає підстави класифікувати їх як екогенні, соціогенні, техногенні, психогенні, а також ті, що породжуються віковим розвитком особистості. Психологічні проблеми мають складний характер, так чи інакше появляються на різних рівнях функціонування особистості та стосуються різних сфер її буття [4]. Найчастіше показниками існування психологічної проблеми особистості виступають негативні емоції (наприклад, страх, тривога) та психічні стани (наприклад, дратівливість), особливості поведінки (наприклад, конфліктна) та діяльності (наприклад, низька продуктивність праці) тощо [2]. У разі високої суб'єктивної чи об'єктивної складності психологічних проблем людині може бути необхідна допомога спеціаліста - практичного психолога у їх вирішенні. Вирішення та попередження багатьох проблем у розвитку особистості може бути забезпечене шляхом психологічного супроводу розвитку особистості.

**Аналіз досліджень і публікацій.** У науковій літературі існує ряд підходів до розуміння сутності поняття «психологічний супровід», до визначення його особливостей та положень. Проблему психологічного супроводу розробляли, зокрема, такі сучасні психологи, як М.Е. Александровська, М.Р. Бітянова, Є.А. Козирєва, С.Д. Максименко [3], Р.В. Овчарова, Т.І. Чиркова, К.В. Седих [9] та ін.

У науковій літературі не існує єдиного, універсального підходу до розуміння психологічного супроводу, однак, багатьма авторами визначаються його основні характеристики:

по-перше, у понятті «супровід» акцентується увага на його безперервності, постійності та цілісності;

по-друге, «супровід» здійснюється у взаємодії всіх учасників навчального процесу (психологом, вчителями, батьками та школярами);

по-третє, «супровід» обов'язково включає вивчення, розвиток, формування та корекцію як взаємопов'язані елементи єдиного цілісного процесу [9].

**Мета статті.** Актуалізація наукових підходів до психологічного супроводу ставить перед собою мету розкрити основні його смислові одиниці, проаналізувати різноплановість руху і фокусу, розглянути різні види, показники і критерії.

**Виклад матеріалу дослідження.** На сьогоднішній день під психологічним супроводом розуміють підтримку психічно здорових людей, у яких на певному етапі розвитку виникають особистісні труднощі. Супровід може бути досить ефективним при вирішенні складних сімейних ситуацій, стосунків між партнерами, батьками, дітьми, в урегулюванні неприємностей на роботі, при переживанні стресу чи дистресу тощо. Супровід розглядають як системну інтегративну технологію соціально-психологічної допомоги особистості та як один із видів соціально-психологічного патронажу[4].

В якості термінів, що позначають психологічну допомогу як здоровим так і людям з особливими потребами в літературі пропонуються «сприяння», «психологічний, чи соціально-психологічний супровід». Найбільше прижився в практиці лише термін «супровід», оскільки глибинний смисловий збіг слова «супровід» збігається із сутністю психологічної допомоги особистості. Етимологічно поняття супроводу близьке за значенням сприянню, спільному пересуванню, допомозі однієї людини іншій в подоланні труднощів. Якщо звернутися до загально прийнятого розуміння слова супровід, то воно означає зустріч двох людей і їх спільне проходження загального відрізка шляху, а супроводжувати значить проходити з кимось частину його шляху [4].

У ситуації супроводу виділяють три основні компоненти: - той, кого супроводжують; той, хто супроводжує; і шлях, який вони проходять разом. Можна сказати, що мова йде про спільне буття людей в певний часовий період людського життя. Супроводжуючий (супутник) постає як людина, що захищає та допомагає подорожньому в дорозі впоратися з мінливістю шляху. Багато дослідників відзначають, що супровід «передбачає підтримку природно розвинутих реакцій, процесів і станів особистості». Більш того, успішно організований психологічний супровід відкриває перспективи особистісного зростання, допомагає людині увійти в ту «зону розвитку», яка їй поки що недоступна [4].

Аналіз інших трактувань психологічного супроводу в дослідженнях різних авторів показав таке їх бачення:

- психологічний супровід як система професійної діяльності психолога, спрямована на усвідомлення соціально-психологічних умов для успішного навчання і психологічного розвитку дитини в ситуаціях шкільної взаємодії (М. Р. Бітянова);

- психологічний супровід як мультидисциплінарний метод, який забезпечує єдність зусиль педагогів, психологів, соціальних і медичних працівників, і заключається у формуванні ними орієнтаційного поля розвитку, де відповідальність за діяльність несе сам суб'єкт розвитку (Є. І. Казакова);

- психологічний супровід як позиція психолога по відношенню до суб'єктів взаємодії, де основними принципами роботи є включення, участь, забезпечення (Т. Н. Чіркова) [4].

Вивчаючи оперативно-службову діяльність особового складу підрозділів охорони державного кордону України у 2006 р. А. П. Журавель під поняттям «психологічний супровід» розуміє процес організації та проведення комплексу заходів з метою подолання ускладнень, підвищення рівня загальної та ситуативної психологічної стійкості і сприяння ефективному виконанню завдань в різних умовах діяльності. Запропоноване визначення дозволяє виділити основні суттєві структурні елементи психологічного супроводу, а саме: головну мету; суб'єкти та об'єкти психологічного супроводу; основні напрямки психологічного супроводу; форми, методи і засоби психологічного супроводу [1].

Останнім часом в сучасній психологічній науці парадигма *психологічного супроводу розвитку дитини* набуває особливої популярності саме серед моделей шкільної психологічної служби. Дана модель діяльності психологічної служби отримала широке поширення в різних освітніх закладах, серед них і дитячі садочки, школи , середні і вищі професійні навчальні заклади [10].

Багато авторів визнають існування специфіки реалізації психологічного супроводу розвитку в умовах різних видів освітніх закладів, обумовлених різними підходами щодо освітніх задач, можливостей і орієнтирів, іншими характеристиками конкретних освітніх середовищ .

Психологічний супровід як організована взаємодія супроводжуючого супроводжуваного регулюється *рядом принципів*, які включають в себе пріоритет інтересів супроводжуваного, безперервність, мультидисциплінарність, формування єдиного ставлення до дитини зі сторони всіх учасників супроводу, постійний інформаційний обмін між ними з чітким усвідомленням своєї частини діяльності і ліній взаємодії [4].

Відповідно до спрямованості роботи психолого-педагогічний супровід включає в себе *різні підходи:*

Перший – супровід-співробітництво, який передбачає спільне планування дорослого і дитини, аналіз, співтворчість, рефлексію, вимагає дій, необхідних для наступного самостійного подолання проблем, які виникли, тобто прояву особистої відповідальності, творчості, власних унікальних якостей дитини.

Другий - це супровід-ініціювання, відомий з часів Сократа, суть якого чудово сформулювала М. Монтессорі: "Допоможи мені це зробити самому, нічого не роблячи за мене, спрямуй у потрібне річище, підштовхни до рішення, а все інше я зроблю сам". Організовуючи супровід-ініціювання, педагог, психолог створює дитині необхідні умови для вільного, індивідуального, самостійного вибору шляху та засобів вирішення виховних завдань і, тим самим, сприяє дитині відкрити загальновизнані моральні істини. Діти реалізують свій особистісний творчий потенціал і водночас збагачують, розвивають, при цьому зберігаючи його індивідуальну своєрідність.

Третій - це супровід-попередження, коли особливого значення набуває специфіка віку, обмеженості індивідуального досвіду дитини. Діти часто не усвідомлюють, до яких саме наслідків можуть призвести їхні дії, вчинки і навіть слова. Вони не в змозі вчасно помітити ознак неблагополуччя в різних видах діяльності, міжособистісних взаєминах із однолітками та дорослими, у власній поведінці. Випереджаючи небажані події, передбачаючи їх можливий негативний розвиток, педагог, психолог в рамках супроводу-попередження передбачає невірні кроки дитини і, тим самим, допомагає обрати адекватні рішення, з урахуванням поведінки та діяльності проблемної дитини. Супровід-попередження стає корисним, цінним за умови, якщо його зміст і форми ненав'язливі і делікатні, сучасні, психологічно та педагогічно грамотні, адресні, дозовані, а головне, якщо супровід-попередження у всіх випадках повною мірою виконує своє розвивальне і виховне призначення, працюючи на перспективу [7].

Поступово об'єкт, предмет і зміст психолого-педагогічного супроводу значно розширились, даний напрям роботи став визнаватись основою виховання - вільного, здатного навіть, за визначенням Н. Крилова, замінити функцію контролю в міру дорослішання: "там, де є товариські (дружні) взаємини дорослого і дитини (тобто психолого-педагогічний супровід), там виховання як особлива педагогічна

діяльність не є такою необхідною. Істотне наукове та практичне значення мають коригування і уточнення, внесені пізніше розробниками теоретико-методичних засад психолого-педагогічного супроводу О. Газманом, О Лідерс і Н. Михайловою, про те, що основи такого супроводу не заперечують ідеї особистісно-зорієнтованого підходу, є співзвучними з ним, водночас розвиваючи та культивуючи суб'єктний потенціал дитини [4].

Психолого-педагогічний супровід досі не має завершеного цілісного наукового опису, в ньому спостерігаються ознаки, які відносяться до різних галузей наукового знання: педагогіки, соціальної педагогіки, психології, соціології.

Нині в сучасній психологічній науці важливого значення набуває парадигма психологічного супроводу в наркології. Дослідження мотивації до лікування наркозалежних осіб може дати результат внаслідок їх багаторазового діагностичного обстеження протягом тривалого психологічного супроводу. Невід'ємним від медичної складової у замісній підтримувальній терапії (ЗПТ) є компонент із психосоціального супроводу, який спрямовано на збереження здоров'я пацієнтів, ресоціалізацію та декриміналізацію [8].

Соціальна ситуація, яка склалася в українському суспільстві в умовах російської агресії та повномасштабної війни, потребує нагальної різноманітної допомоги, від відновлення психологічного стану, медичної, соціальної, юридичної допомоги, тощо. Особливої уваги потребують військовослужбовці та громадяни, які під час бойових дій, обстрілів отримали значні ушкодження, каліцтва, ампутації кінцівок, тяжкі контузії та поранення. Вони, окрім вирішення соціально-психологічних проблем, потребують медичних та реабілітаційних послуг, часто дуже тривалих за часом [4].

Досвід громадської організації «Спілка ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів)» міста Харкова, свідчить про значущу ефективність застосування системи соціально-психологічного супроводу серед ветеранів. Соціально-психологічний супровід є своєрідним синтезом тривалої і цілеспрямованої соціальної підтримки та адресної психологічної допомоги. Це основний ресурс збереження цілісності особистості, відновлення її психологічного здоров'я та працездатності, який сприяє подоланню депресії і тривоги, допомагає покращити якість життя [2].

За визначенням професора Т.М. Титаренко, соціально-психологічний супровід в умовах війни стає джерелом додаткових ресурсів та можливостей як для фахівців, так і для постраждалих. Основна увага зосереджується на способах надання комплексної та ефективної соціально-психологічної підтримки і допомоги. Метою є забезпечення максимального відновлення психологічного благополуччя людини, яка переживає посттравматичний період, втрати, страждання від невизначеності тощо [2].

Аналіз літератури щодо поняття психологічного супроводу показав, що на сьогоднішній день виділяють ряд причин для класифікації видів психологічного супроводу, серед них форма роботи, спрямованість, предмет і об'єкт психологічного супроводу [4].

В цілому, психологічний супровід є поняттям, досить поширеним у роботі з різною категорією осіб, і власне цей вид психологічної діяльності слід відрізняти від інших видів допомоги у складних життєвих ситуаціях, таких як:

*Медична реабілітація* — система лікувальних заходів, що спрямовані на відновлення порушених чи втрачених функцій організму особистості, на виявлення та активізацію компенсаторних можливостей організму з метою забезпечення умов для повернення до нормальної життєдіяльності, на профілактику ускладнень та рецидивів захворювання [6, с.3].

*Психолого-педагогічна реабілітація* — система психологічних та педагогічних заходів, спрямованих на формування способів оволодіння знаннями, уміннями і навичками, надання психологічної допомоги, зокрема щодо формування самоствердження і належної самооцінки особою своїх можливостей, засвоєння правил суспільної поведінки шляхом здійснення системної навчально-виховної роботи [6, с. 3].

*Соціальна реабілітація* — система заходів, спрямованих на створення і забезпечення умов для повернення особистості до активної участі у житті, відновлення її соціального статусу та здатності самостійної суспільної і родинно-побутової діяльності шляхом соціально-середовищної орієнтації та соціально-побутової адаптації, соціального обслуговування, задоволення потреби у забезпеченні технічними та іншими засобами реабілітації [6, с. 4].

*Психологічна реабілітація* – система заходів, спрямованих на відновлення, корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей особистості, створення сприятливих умов для її розвитку та ствердження. Психологічна реабілітація передбачає проведення психологічної діагностики особистості дитини-інваліда, визначення та використання форм, методів, засобів, терміну та процедур психологічної корекції, консультування та психологічного прогнозування [6].

*Психологічна корекція* – це тактовний, глибоко індивідуальний, обґрунтований процес психологічного впливу на окремі психологічні сфери (пізнавальну, мотиваційну, комунікативну, емоційно – вольову) з метою виправлення відхилень та забезпечення повноцінного розвитку особистості [6].

*Психологічна терапія* – комплексне лікування психічних, нервових і психосоматичних розладів, яке вирішує завдання щодо пом'якшення чи ліквідації наявної симптоматики (клінічно орієнтована психотерапія) і зміни відношення до соціального оточення і власної особистості (особистісно орієнтована психотерапія) [6].

*Психологічне консультування* – організоване особливим чином спілкування, взаємодія між двома людьми шляхом бесіди, в ході якої спеціальні знання консультанта (психолога) використовуються для надання допомоги клієнтові подивитись на свої проблеми збоку, побачити альтернативні шляхи виходу з проблемної ситуації [6].

*Психологічна профілактика* – це система заходів, що спрямована на упередження порушень психічного здоров'я, своєчасне усунення та запобігання передумов, запобігання відхилень у розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунках, запобіганню конфліктних ситуацій [6].

*Психологічна підтри*мка — система соціально-психологічних, психолого-педагогічних засобів і методів допомоги особистості з метою оптимізації її психоемоційного стану в процесі формування здібностей і самосвідомості, сприяння соціально-професійному самовизначенню, підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці та спрямуванню зусиль на реалізацію власної професійної кар'єри [6, с. 5].

*Психологічна адаптація* — система заходів, спрямованих на формування здатності пристосовуватися до існуючих у суспільстві вимог та критеріїв за рахунок присвоєння їй норм і цінностей даного суспільства [5, с. 5].

Аналіз психологічної літератури дозволяє стверджувати, що на сьогоднішній день супровід - це особлива форма здійснення пролонгованої соціальної та психологічної допомоги. На відміну від корекції вона передбачає не «виправлення недоліків і перебудову», а пошук прихованих ресурсів розвитку людини, опору на власні можливості і створення на цій основі психологічних умов для відновлення зв'язків зі світом людей [4].

На наш погляд, ідеї психологічного супроводу найбільшою мірою відповідають прогресивним ідеям вітчизняної психології, педагогіки та соціальної роботи. У кожному конкретному випадку завдання супроводу визначаються особливостями особистості, яким надається психологічна допомога, і тієї ситуації, в якій здійснюється супровід. Суттєвою характеристикою психологічного супроводу є створення умов для переходу особистості до самодопомоги. Умовно можна сказати, що в процесі психологічного супроводу фахівець створює умови і надає необхідну і достатню (але ні в якому разі не надлишкову) підтримку для переходу від позиції «Я не можу» до позиції «Я можу сам справлятися зі своїми життєвими труднощами».

**Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.** Психологічний супровід – це системна діяльність психолога спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-консультативних і психотерапевтичних умов, що сприяють розвитку знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню, нормалізації стосунків з метою успішної інтеграції та самореалізації особистості[3].

В якості основних характеристик психологічного супроводу виступають його процесуальність, пролонгованість, недирективність, зануреність у реальне повсякденне життя людини, особливі відносини між учасниками цього процесу. Психологічний супровід являє собою цілісну систему, і як будь-яка система, складається з елементів (або компонентів), які одночасно є інваріантними етапами. У супроводі, як у процесі, що розгортається в часі, можна виділити три основних компоненти: діагностика (відстеження), що служить основою для постановки цілей; відбір і застосування методичних засобів; аналіз проміжних і кінцевих результатів, що дає можливість коректувати хід роботи.

У процесі супроводу психолог повинен допомогти у вирішенні таких основних завдань:

1) визначити «місце», на якому в момент звернення знаходиться клієнт, виявити, в чому полягає його проблема, яка суть і причини його життєвого неблагополуччя. У традиційній термінології це позначається як діагностика;

2) встановити «місце», куди клієнт хоче прийти, спільно з ним створити образ того стану, якого він хоче досягти (уявлення про благополуччя, ступінь реальності його досягнення), тобто визначити напрямок і намітити шляхи реабілітації;

3) допомогти клієнту дістатися до своєї мети, здійснити свої бажання. Подальші шляхи удосконалення підходів до реалізації психологічного супроводу як системи професійної діяльності передбачають чітку розробку ідеології роботи, спрямованої на створення психологічних умов розвитку особистості у різних ситуаціях мікро- та макро-соціальної взаємодії [3].

В сучасних умовах ведення бойових дій в Україні, надважливим напрямком психологічної науки являється, і на тривалий час залишиться, дослідження розвитку і удосконалення психологічного супроводу осіб з набутим травмівним досвідом.

**Список використаних джерел:**

**1.Журавель А.П**. Психологічний супровід оперативно-службової діяльності особового складу підрозділів охорони державного кордону України 2006 року: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.09 / А.П. Журавель; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, 2006. – 20 с.

**2. Ломакін К.** Система соціально-психологічного супроводу людей, що зазнали наслідків травм війни: НМУ імені О.О. Богомольця/ Психосомат. медицина та загальна практика, 2024 https://uk.emedjournal.com/index.php/psp/article/view/508 (дата звернення 15.02.2025 р.) **3.Максименко С.Д.** Практикум із групової психокорекції: підручник / С.Д. Максименко, О.О. Прокоф`єва, О.В. Царькова та ін. – К.: Видавничий дім «Слово», 2015. – 752 с. **4**. **Мушкевич М.І**. Поняття супроводу в сучасній психологічній науці. [Електронний ресурс] // Режим доступу: URL: **5. Основи** практичної психології: підручник / [В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелєва та ін.]; за ред. В. Панка. – К.: Либідь, 1999. – 536 с. **6. Про реабілітацію** інвалідів в Україні: Закон України.– від 06.10.05 N2961-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – N 2-3. – С. 36. **7. Психолого-педагогічний** супровід і підтримка в умовах модернізації освітньо-виховного простору: [Електронний ресурс] // Режим доступу: URL: http://osvita.ua/school/upbring/1334. **8. Рекомендації** із удосконалення психосоціальних послуг пацієнтам замісної підтримувальної терапії / Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні,- 2014 рік.

[Електронний ресурс] // Режим доступу: URL: https://aph.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/recpsy.pdf. **9. Седих К.В.** Делінквентний підліток. Навчальний посібник для студентів / К.В. Седих, В.Ф. Моргун. – 2-е вид., доп. – К.: Видавничий дім «Слово», 1915. – 272 с. **10. Тітова Т.Є**. Психологічний супровід розвитку у підлітковому віці /ПНПУ ім. В.Г. Короленка , 2017. [Електронний ресурс] // Режим доступу: URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8027/1/53.pdf.

**References:**

**1. Zhuravel A.P.** Psychological support of the operational and service activities of the personnel of the units of the state border protection of Ukraine in 2006: Author's abstract. Dis... Cand. psychol. Sciences: 19.00.09 / A.P. Crane; National Acad. Govt. border service of Ukraine named after B. Khmelnytskyi. – Khmelnytskyi, 2006. – 20 p**. 2. Lomakin K.** System of socio-psychological support for people who have suffered the consequences of war trauma: NMU named after O.O. Bogomolets / Psychosomatic. Medicine and General Practice, 2024 https://uk.emedjournal.com/index.php/psp/article/view/508 (access date 15.02.2025)

**3. Maksimenko S.D.** Workshop on group psychocorrection: textbook / S.D. Maksymenko, O.O. Prokofieva, O.V. Tsarkova and others. - K.: "Slovo" Publishing House, 2015. - 752 p. **4. Mushkevich M.I.** The concept of accompaniment in modern psychological science. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1338/3/pon_suprov.pdf. **5. Basics** of practical psychology: a textbook / [V. Panok, T. Tytarenko, N. Chepeleva and others]; under the editorship IN. Punk. - K.: Lybid, 1999. - 536 p. **6. On the rehabilitati**on of the disabled in Ukraine: Law of Ukraine. – dated 06.10.05 N2961-IV // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. – 2006. – N 2-3. - S. 36. **7. Psychological** and pedagogical support and support in terms of modernization of the educational space:http://osvita.ua/school/upbring/1334.

**8. Recommendations** for the improvement of psychosocial services for patients receiving replacement supportive therapy / International Alliance for HIV/AIDS in Ukraine, 2014.[ // Access mode: URL: https://aph.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/recpsy.pdf. **9. Sedykh K.V**. A delinquent teenager. Study guide for students / K.V. Sedykh, V.F. Blinker. – 2nd ed., add. - K.: Slovo Publishing House, 1915. - 272 p. **10. Titova T.E**. Psychological support of development in adolescence / PNPU named after V.G. Korolenko, 2017. // Access mode: URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8027/1/53.pdf.

**TETERIA K. PSYCHOLOGICAL SUPPORT AS A SPECIAL FORM OF MULTIDISCIPLINARY IMPLEMENTATION OF PROLONGED SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE.**

The article is devoted to the modern understanding of the concept of psychological support in psychological science and the definition of its structural elements and main tasks depending on the type, goals, and direction of implementation. Based on the method of theoretical analysis, various scientific approaches of domestic researchers to the interpretation of psychological support are analyzed, as well as the principles that determine its structure and practical implementation. Psychological support includes key components such as psychological diagnosis, the selection and use of appropriate methodological tools and techniques, the analysis and interpretation of both intermediate and final results of the intervention, and the correction of strategies if necessary. A special place is given to the system of principles that regulate psychological support, among which are the priority of the client's interests, continuity of the process, multidisciplinary interaction, the formation of a unified professional attitude toward the client among all participants in the support system, and the constant exchange of information between specialists with a clear awareness of their functional responsibilities and interaction strategies. The article pays particular attention to the features of psychological support aimed at the development and stabilization of the individual, especially under the current conditions of war and post-traumatic experiences. The relevance of further scientific and practical research in this area is emphasized. The materials presented in the article may be useful to practicing psychologists working in healthcare and educational institutions, as well as to specialists involved in psychological rehabilitation and crisis assistance.

*Keywords:* support, psychological support, psychological-pedagogical support, social-psychological support, psychological rehabilitation, support system, classification of support, concept of support.

**DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.27**
**УДК 376.091.33:821.161.2-053.263-053.5**

***Н.В. Тимофієнко***
***n.v.tymofiyenko@udu.edu.ua***
***https://orcid.org/0009-0009-8770-2235***
***Л.С.Гренюк***
***l.s.hrenyuk@udu.edu.ua***
***https://orcid.org/0009-0002-6744-3669***

# АЛГОРИТМ НАВЧАННЯ ПЕРЕКАЗУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

У статті описуються особливості організації роботи над навчальним переказом як одним із важливих засобів розвитку зв'язного мовлення учнів з порушеннями слуху. Зосереджується увага на особливостях формування навичок переказу в зазначеної категорії учнів, що обумовлено недостатнім словниковим запасом та труднощами у логічному осмисленні змісту тексту. Розглядаються особливості мислення, сприйняття, пам'яті учнів з порушеннями слуху та їх вплив на якість мовленнєвої діяльності. Надається класифікація видів переказів за різними критеріями та розкривається алгоритм роботи над навчальним переказом. З'ясовано, що для формування якісного переказу особливого значення набуває розвиток здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями.

*Ключові слова:* формування, розвиток, зв'язне мовлення, писемне мовлення, переказ, навчальний переказ, текст.

**Постановка проблеми.** Формування зв'язного мовлення в учнів з порушеннями слуху є однією з найважливіших проблем сучасної спеціальної методики української мови. Через порушення слуху діти не мають повноцінного доступу до мовленнєвих зразків, що призводить до відставання у розвитку як рецептивного (розуміння), так і продуктивного (висловлювання) мовлення. Особливо це позначається на здатності дітей до усного та письмового переказу текстів, оскільки така діяльність вимагає від учнів сформованих навичок запам'ятовування, аналізу, логічного мислення, використання зв'язного мовлення.

**Аналіз досліджень і публікацій.** У наукових дослідженнях А. Гольдберг (2016), О. Дробот (2010), Л. Малини (2018), В. Литвинової (2007), Н. Тимофієнко (2018) та інших розглядаються труднощі дітей з порушеннями слуху при створенні переказу, а саме: недостатній рівень граматичного оформлення висловлювань, відсутність логічної послідовності, складність у розумінні метафор,